

राज-सुख-सुख

॥ सोमकारिका ॥ पत्र ७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

१

का

श्रीगुरुभ्योनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ अथसोमकारिका ॥ आग्र्यविद्यं प्रवृणीतवाकंसोमप्रवृदिच । राजमानं । सोमप्रवकोक्तिर
 मुख्यसोमप्रविक्रान्तौ ^{त्वा} विक्रत्रद्विजादि ॥ १ ॥ महन्मइत्याकपतिष्टतंतमध्वर्युपूर्वलिजग्वकुर्युः ॥ होतारिकोयज्ञइतीहपृष्ठेत्काद
 क्षिणेत्त्रयत्रतदुत्तरे ॥ २ ॥ अग्निर्मइत्यदिचयाजमानंपर्कश्चसक्षेभ्युदयः ॥ यंते । एतयद्विनिर्मथितेचरोप्यद्रव्यं विप्रद्वयप्रणये
 यद्वि ॥ ३ ॥ प्रथमांततृतीयांतपदोक्ताइहदेवत्वात् ॥ अध्वर्युर्ब्रह्म ॥ ४ ॥ पद्योभैःसोमवेषणं ॥ ५ ॥ अयंप्रणियापिनगप्तहोतारोवा
 न्स्वतिरत्रदेवः त्यत्काग्निमारभ्यचदीक्षणीयांप्रणीतिमात्रयजमान आह ॥ ६ ॥ स्वदक्षइत्येतद्वत्स्वपक्षेहोतः परस्तादथदीक्षणीया
 ॥ स्याद्दीक्षणीयंहविरवमूहोत्रतंसंस्थाद्देवतिरेण ॥ ६ ॥ नभूपतेहंनचराम आशीनस्वामि प्रागोनचक्षिणात्र । संपत्नीयंप्राग्दिहोदेवपत्न्य
 लोष्येडयासं स्थितिरत्रकार्या ॥ ७ ॥ आरभतः प्राग्यदिहोमकालो ह्वाग्निहोत्रंत्वथदीक्षणीया । प्रधानयागालपुरतोयदिस्यात्तदे
 वहोमः परतोहोमः ॥ ८ ॥ सर्वेचत्वेवाद्भियमाः प्रश्नान् इहायुं दंति तिपावमानीः । इंद्रः सुनीतीरहितं जपेद्यद्देवादि रच्छिद्रं तनुवाकः
 ॥ ९ ॥ आप्यायनान्योद्गृहोपुत्तृष्णी देवाश्चतुर्थ्यंतपदेश्च ॥ अध्वर्यवेषु प्रथमांतवान्यास्युः पंचमेपंचसुचापिपशुः ॥ १० ॥ पृष्णी
 हुतोस्यात्सवितान्चदेवाकात्मात्मकोध्वर्युरिहामृणादि ॥ अक्वसामयोरदिचयाजमानं यावद्रवेकुं प्रकुरीरकर्म ॥ ११ ॥ आवेद्यचा
 प्रोदथयात्रतंक्रु । वेष्टीस्थतुप्रवृत्तवनिर्देवी ॥ येतशिवाइत्यसिमृश्यनाभिंपत्नीतुत्तृष्णीव्रतयेत्तु पूषा ॥ १२ ॥ मध्यरात्रेव्रतं पीत्वाथ
 ग्रेतंप्रागुदधुः ॥ स्वधेदुपद्युषंबुध्वात्वमग्नेनांतराभवेत् ॥ १३ ॥ इयंतैर्यज्ञियेयामुंचपृथिव्यासंप्रवेतिच ॥ इदंत्वमग्नेविश्वेद्येपु
 नमां चयात्रतं ॥ १४ ॥ सोमवेषणमत्राहं त्वदाहुंकान आदिकं ॥ स्यान्मेक्षणंस्थाल्यपि पात्रकोरु ध्रुवोसिचाद्रौभुवनस्यसूर्या ॥ १५ ॥

इष्ट्यायाजा न च सादयेत्सुचौ न ह्याद्य आगोयति पंचहोता ॥ पंचाहुतीनामपि पूर्वमेव चतुर्षु दध्वि स्वदितेरदित्याः ॥ १६ ॥ यामा^त इति थदा
दि^{नत्वा} मि आगोत्रयं त्रिधा वा ॥ चतुर्षु यथादिषु नो हितिः स्यात्संभ्रावहोमादिह संस्थितेष्टिः ॥ १७ ॥ तूष्णीं ध्रुवाप्ययनमत्र होमे देव
त्रसोमक्रयणी प्रदेवा ॥ १८ ॥ त्रुपस्थितिः सोमनि पापकर्मसोमक्रयं^{द्वै} धयचापि पंथा ॥ १९ ॥ कृत्वारवेरुपस्थानं राजदाणपण
क्रिया ॥ उक्तासोमं त इत्येतत् गवेत्येपेति निर्दिशोत् ॥ २० ॥ तस्या इति जपं कुत्वा अस्मेद्योतिः प्रपद्यते ॥ एष विंशतिगोक्षेपराजक्रयविधि
स्मृतः ॥ २० ॥ यावत्सोमं त इतीह कुर्यादिदोति निर्दिश्य जपे त्रुतस्याः ॥ एषा हिरण्यं त्वजघेनु वत्सः सांडो ह्यनड्वा मिथुनौ च गावौ ॥ २१ ॥ वागान
भूय स्थिति वाससि स्यात्तानि सप्तविंशति क्रयेपि ॥ तूष्णीं स्तुकं यच्छति पत्यरस्मेद्योतिः प्रपद्यते नडु हो विमोकात् ॥ २२ ॥ मृदुत्तु पूर्वव
रणस्य स्कंधे भविष्यत्त उन्मुक्त इतीष्टे स्तु^{र्व} ॥ यत्र कृष्णमंत्रे तु यथार्थं होद्वा विंशतिर्दिसमिधा विधि स्यात् ॥ २३ ॥ त्वया वेषकारुत्वार
व्यपत्नीं मंत्रक्रमेणैव निरुप्य पंचाषष्टं तु तूष्णीमनु निर्वपेदिदं विष्णुस्तु देवोत्रह विष्कृदंते ॥ २४ ॥ सुरवमोक्षेन होथ वारणं बरुणा
मंत्रेण चादाय सोमं ॥ अछिद्वपत्रः प्रजोर्वतरि संस्थाता त्रुसासदिकरतिपूर्वी ॥ २५ ॥ प्राग्वंशी म^ह रुरुपैतियाते निमंत्रेण ससो
मराजः ॥ सदक्षिणेनाहवनीयमेत्यत्रोसदिकं स्तुतं स मंत्रं ॥ २६ ॥ ततो वाक्षादिचित्तु^र ॥ इत्यात्रुडाश्रवतु होतु सायः ॥ अ
ग्निर्यहुतिः पशवस्तुमिधेयस्त्वया चोप नृतं समं ध्यात् ॥ २७ ॥ प्रधानयोगे त्वनु मंत्रणं स्यादन्नाद एवापि भवेदुपांशु ॥ न स्वाभिआ
गोत्रतु माहीनां तं इति एतेथ व्रतमापदादि ॥ २८ ॥ सकृध्रवाप्यायनमत्र तूष्णीं च त्वार्यवद्ये द्रुमदग्नि लोह्यः ॥ प्राणो मनो अग्निस्त्वथ श
शास्त्रो वात्मका मीषु च देवता क्रमात् ॥ २९ ॥ प्रजापतौ त्वा मनसीति जिघ्रेत्प्रजापतिर्देवतमत्र होमे ॥ स्तुत्यानु कुहांयदिपौर्ण

जो

२

द्वि

स्यात्सिंहाणरथादथचेदशक्तः ॥ ३० ॥ प्रवृज्जनसंभरणंचसुत्यागतंनकुहामताबसुत्या। सुत्यासिनीवालिंगताभवेच्चददीक्षितस्या
 पिचसंप्रंरथुः ॥ ३१ ॥ स्त्रोत्तुहोतृमहावीरान् हत्वापृष्ट्वेणरोहिणो। स्वयंपश्चाद्भ्रजंनग्निंयथासूत्रंतुसादयेत् ॥ ३२ ॥ इंद्राश्चिष्यामतित्याग
 स्तत्स्त्वष्टृतेहुतो। ऊष्मानुमंत्रेणदेवाः ताःसूर्यस्वरश्मयः ॥ ३३ ॥ तृष्णीकंसमिदाधानंमंत्रेदेवः प्रजापतिः। अग्निहोत्रंचपुत्राहाप्र
 षाः। यपवर्चयोः ॥ ३४ ॥ यदास्त्रांमंत्रेदशधाविभज्येनत्रीनेयेकांसि। विभजंनं ॥ वेदक्रियाद्योपहनादिपरस्त्रेणअश्रुत्सुपीवा
 ३५ ॥ स्तीयेरुथ्याब्रह्मसदाविकुचीत्स्युमग्निहोत्रादिपवित्रकृत्यं। त्रैलोक्यमादिस्वययज्ञयोगस्तं। छिदिपताः। पुत्राणंच ॥ ३६ ॥ ब्रह्म
 ननुज्ञातइहोत्तरस्यांपरिग्रहः प्रेषकरावनेजः। इष्ट्यादिचाद्वग्रहणं। फवायाः प्रोक्षेध्रवेदीविहसूर्ययोगः ॥ ३७ ॥ मंत्रेवचाधारसमि
 धुघयासप्रस्तरेद्वेविधृतीचसाद्ये। तथोस्तुवांसदनमिष्टमत्रमंत्रे। साद्योऽधुवकःस्तुवोच ॥ ३८ ॥ तावितिद्वावमिमंभ्यपश्चादा
 चविष्वस्यपिचैवमेव। अयंममाग्नेःपृथिवीविहोतावेदं। सिगादिनुसामिधयः ॥ ३९ ॥ दशंगिरादिह्रवरस्यमंत्रः सकृत्पस्याद
 थपंचहोता। आप्याथ्यं। हामुपमृशान् गतंनुयथाधिकारं प्रकृतो तथास्यात् ॥ ४० ॥ आदायमंत्रः सकृदेवगत्वायजेदथाश्रित
 थसोममिष्वा ॥ विष्णुंयजेदधिरसीत्यनेन हुतानुमंत्रस्ति स्हणंप्रतीत्य ॥ ४१ ॥ ध्रौवास्त्रुवेणोपसदं हुं होति अग्नीन्मंदतीति
 येनिह्वति ॥ तिनैकं द्वित्रिपंचस्वेकद्वित्रिपंचसु। तेभ्यश्चप्रक्रमेपाशः पृष्यादायपिचेष्यते ॥ ४२ ॥ पृष्यायांकृतचिन्हेषु
 पाशयोरपिशंकवः ॥ विमानेपाशयोर्मध्येप्रक्रमाद्वादशस्मृताः ॥ ४३ ॥ द्व्यष्टाभिः प्रथमेशंकौ ग्रेणो पंचदशस्त्वयाद्विती
 येचत्थाष्टासुतृतीयेचपुनःसदः ॥ ४४ ॥ पादौनैकादशासुदत्तं तद्वत्सप्तदशस्त्वया पंचमेपंचस्वेकपुरस्यातामाग्नीध्रश्च

त्वा 3

ध 7

प्र 5

5

वे

लोथको ॥४५॥ षष्ठे पादो नव ग्रीयमष्टमे मनुपूत्तरः । स्यत्यस्तथाह विधिनिनवमे पंचमुस्मृतं ॥४६॥ रुद्रैर्देवैर्दृतीये रुद्रादः
 शोच्यं प्रसुत्तरः ॥ अंत्ये रुद्रादत्रास्वसौसौमिकी सपरिच्छदा ॥४७॥ वेद्यां तु पदमानायां धिष्या अष्टादशांगुलाः ॥ अंतरालं तु धिष्यानां
 पादोनाष्टांगुलं स्मृतं ॥४८॥ पदमानाय दवेदिर्युगमात्रातदोत्तरा ॥ मीलैव मुत्तरां वेदिं क्षियेदेकादशांगुलं ॥४९॥ पश्चात्ततस्तद्वै
 त्तदक्षिणोत्तरतः क्षिपेत् । चात्वालमध्यतुल्यां शच्छया तस्य शंकवः ॥५०॥ चतुष्पदेन दंडेन मीयते त्रिकचतुष्कयोः । मीयते सौमि
 कावेदिः प्रक्रमेद्दोदशांगुलं ॥५१॥ अदौ त्रिषु नवव्येकचंद्रद्विशरफु द्विषु । एकैकद्विशरैकेषु शंकवोदशापंचच ॥५२॥ षट् त्रिंशिकां मा
 नरुद्रस्तस्यां व्यष्टे पूलक्षणं । विमाने पाशयोर्मध्ये प्रक्रमाद्वा दशास्मृताः ॥५३॥ श्रोणी पंचदशास्वाद्ये स दोनंतरलु र्ययोः ॥ तत्को ग
 पंचमो नेषु फास्करेषु दशास्वपि ॥५४॥ सृतीये व्यं तराधिष्यासु । प्रादेशतो ज्ञमः ॥ रुद्रेषु सप्तदशासाकूपादो निते द्विह ॥५५॥
 नाग्नीध्रं तं पंचमेतु धिष्ये योद्वा दशा स्मृतौ । षष्टे स्यात्पंचके धानं पंचादा द्वितयान्वितौ ॥५६॥ सप्तमे प्राग्वदाग्नीध्रं नवमे मनुपू
 करः ॥ एकादशे हविर्घनिं पाशो व्यत्यस्य पूर्ववत् । षोडशे स्तद्धीनेषु । मित्रोद्वा दशाभवेत् । शंभोः पश्चिंत्तरे वेदिस्थे त्साद्धे द्वयउपांत्ये
 ॥५७॥ अंतिमेद्वा दशास्वसौसौमिकी सपरिच्छदा । पुरः पश्चात्स दो धानात्यजेत्प्रक्रमपंचकं ॥५८॥ दक्षिणे ^{धामा} वेदी मेषश्चात्रोत्तर
 क्रमा त्यजेत् ॥ पार्श्वे द्वये प्रक्रमौ चांगुलिद्वयसंयुते ॥ अरत्रि ^{सं} मंघ्रस्यादुपरवाणां ^{सणं} ॥६०॥ वि ^{स्य} चो वेदि रथोप
 रक्तवतुः ^{सं} युवतिश्च तस्या वि ^{सं} दिकं दक्षिणनिः सरा तस्यात्रिः स्तनं स्यादथ यूपकर्म ॥६१॥ रथात्तवेष्ट्य मुखं पत्न्या ह
 त्वा दक्षिणतः खरं । निघाय लीय आचम्य रथं ते वेष्टनं हरेत् ॥६२॥ अग्नात्पुर्धेत्तरवेदिके रुद्रा घारणादि क्रियते समस्तं । अ

७३

३२४

प्रातिपद्यति मुक्ती होमात्तूष्णीस्यु मादाय परिगृह्यः ॥६३॥ स्थाताशारवामथा हत्यप्रशातनविधिस्तथा ॥ कुचीद्वेषचवत्कं
 चक्रिकृष्णांतमेदः ॥६४॥ प्राचीप्रेतंतुकुर्यातां सुवागत्ररमेतथा ॥ वैष्णवंचदिवो ध्वयु विष्णोर्नुस्थात्तुरेवच ॥६५॥ ओदुंबरी
 चोपरवांश्चाधिष्ठ्य क्विप्तिश्चसंत्राट्प्रथमायुपस्थितिः ॥ सृणीतत्र हिंस्तनमेकमेत्रशात्सामुरवीयेश्चपणंत्रतस्य ॥६६॥ तदक्षिणेने
 तः ॥ देहस्तंपाले शिवाइत्यभि मर्शनांतं ॥ शारवाद्वयंप्रस्तरवहि ॥ ६७॥ याजादियद्विज्ञंति शान्तुत्री
 परोस्त्वयावेषणवत्कमंत्रः ॥ त्रिवृत्यशुं हव्यमलंकृकुभीरुथस्त्रिमोपूर्णपरिसृदेवाः ॥६८॥ हस्तावने श्वरणीं प्रुते युक्तकुब्जयज
 ज्ञानवान्य ॥ प्रोक्षावशेषे निहितेततः स्युमादर्थसंप्रेष्यति पत्निवर्ज ॥६९॥ सदोहविद्धीनकथोस्तु मध्यं लरवाः स्युसंमर्जनमत्रकृत्वा ॥ ना
 सादेयेदि ध्नकवर्द्धिस्तुचा मादानकर्मणि भवेच्चरण्याः ॥७०॥ संमर्जनं स्यात्त्रुयथाच कुब्जां प्रहृत्यसंमार्गीत्तुणंचपत्याः ॥ अग्ने
 गृहप्राजहिते तु कार्यं शात्सामुरवीधे त्वितरध्वकर्म ॥७१॥ आख्यं शुं लखाकरणे निधाय पशाधिवाद्यग्रहणंचरण्याः ॥ प्रश्नात्तुर
 त्यत्रपरो तु मंत्रो ब्रह्मापरेणोत्तरवेदि मंत्रा ॥७२॥ गत्वोत्तरेणादिकरोति सर्वं भेवावमंतं समपिब्रतादि ॥ अमात्यसंघादनवर्
 जेतेव ध्वावरण्याहुतियुग्ममंत्र ॥७३॥ शात्सामुरवीधेर्द्धृतेन कुचीद्वेसर्जने धादि मघोस्तु सोमः ॥ तृतीययश्चापि स्वितर
 स्तु विष्णुब्रह्मनिष्क्रान्तिवेशनास्यात् ॥ प्राग्वंशकद्वारिसराजकोसौ तिष्ठत्यथोगृहति पावकस्था पुरोधवारूपं हरंति
 सत्रं प्रागादिकान्यत्र तु सादितानि ॥७५॥ शात्सामुरवीधेन धनीयदारोरादीपनाद्यत्र भवेद्यंक्तो ॥ ब्रह्माकृशानौ निहिते त्रका
 र्यं स्थाने प्रदानादिपुरे वकुर्यात् ॥७६॥ अग्ने नये त्यादि हुते हविद्धीनस्य प्रतीच्यां दिशि राजयुक्तः ॥ ब्रह्माप्रतिष्टेद्यत्त

अ ८

प्र ३

रणमपृथग्यमात्येषुगतेषुतत्र ॥७७॥ ब्रह्मातदध्ययुकरेप्रदायराजानमित्यादिवयाहुतांतं ॥ आस्तेसराजानमथप्रपाद्य
 कृष्णाजितः स्यास्तरणादिकुर्वत् ॥७८॥ अथेनमाधाव्रतवाग्विसर्गाद्यष्टायवाध्युरथैतदादि। वेश्चानरांतं कुरुतेतथेष्वा
 वहिश्चसाद्यनुष्णान् ॥७९॥ यत्प्रोक्षणीनामभिर्मूर्णादिमभेतिचातंपसुनञ्चपंच। आध्यादिसंयज्ञपतिर्यदंतंमखस्थचादि
 वरांतमिष्टं ॥८०॥ ब्रह्मविद्युतिर्मानुषत्राब्दुक्तेहोमेकृतेहुष्टुर्वेतिदेवः। सरस्वतीस्यात्घृतवत्यथादिप्रमुंचमानेहुतेतु
 होमे ॥८१॥ शामित्रकंप्राजद्वितातुदक्षिणद्वारेणनिर्हस्यपरित्यलीयं। मध्यात्रुयूपाहवनीययोर्हरत्तथोल्मुकंचाहवनीयतःप्र
 थक् ॥८२॥ शामित्रकेतप्यवपामुपस्थितिः ॥ सर्वक्षिपेदाहवनीयउल्मुकं। चाल्वालसंमार्जनमत्रसुब्रह्मण्यादिकंस्याद्वसतो
 रीश्रः ॥८३॥ प्राशित्रमार्गश्चुवत्करे। तिसन्नाभिमत्रेपृथिवीतिहोतः। अतंहवीत्यादिपशादिवस्याद्वनस्यतौघ्रौवसमाप्तिरिष्टा
 ॥८४॥ संपत्तियं प्रागिहदेवपत्न्यामांसेउचासंस्थितिरत्रकार्या। देहंपशौप्राजहितेत्रपत्नीस्वकर्मकुर्यात्सवनीयाषां ॥८५॥ श
 आमुखीनिजकालइध्मावहिश्चसाद्यंसहकाष्टमुक्षुस्यातापिसाचंनदिहापिदुग्धात् ॥ ८६॥ सुमित्रासुरांडुलेस्तु ॥८६॥
 अग्निपंचैवममंत्रकाणिदोद्यातितप्यानिचलौकिकेभ्यो ॥८७॥ शिरादिसंघिब्रमित्रावन्घग्रहः ॥८७॥ शौचाद्यप्रस्त
 मवमध्यायाजोलपास्यात्परिभोजनक्षयी। त्रिवृत्यंशुहन्मंलकृकुंभीलेपस्तेमौपर्णपरिस्तुभोदे ॥८८॥ येदेवृतंजागरण
 हिपलुब्रह्माद्युवाक्ष्यदात्रिशेषेप्रत्येकमत्रादिपदैर्विशिष्टःसोमोसवद्यज्ञतस्तेषुदेवः ॥८९॥ उपांतरेद्रामैत्राश्विशुत्रो
 मंयत्वादिग्रहाः ॥ दध्यंश्चदाभ्यादित्यध्रवचंद्रोआधपूतनाः ॥ ब्रह्मत्वतिग्राह्यदध्यंश्चदाभ्यचमसेषुचांमूवषोडशानोक्तोव

त ३

व ४

६

१२

आदित्यशालिपात्रयोः ॥ चतुरस्रो ब्रह्मचरसो होतुरस्तु परिमंडलः । पृथुस्तु यजमानः स्यात्त्र्यम्बुद्गात्तूरुच्यते । प्रशास्तुरवतष्ट
 स्यादुत्तरे ब्रह्मज्ञानिः । पौतुरग्रे विशारवीयान्नेष्टुर्दक्षिणवक्त्रैकः । अछावाकस्य रास्तावाराग्नीध्रस्य मयूरवकः । सदावृतः सदा
 स्यसेत्येतच्च मत्तलक्षणं । ईसनामेव आकारश्च मसाश्चतुरस्रकागते दंडविकारास्युरन्यत्कल्यांतरेपि च । अमृतहपतइत्यादिस
 र्वशाशासुखीयके । अग्नीसोमवदाध्यानि युनजेवापिमंत्रणं । आरुच्यमंत्रस्य प्रवेत्प्रजापतिर्ब्रह्मा च देवो ब्रह्मपंच होता । अत्रादिस
 त्रं दसो मराजन् प्रातर्भनस्थात्करावनेजः । शूर्पद्वयं साकमुद्गवलेन मखानिपल्याः प्रणी । मदंती ॥ प्राशित्रे देवो तद्देहार्थ
 वादीवषायवामशय वित्रणी स्तुक । गण्डापुस्तादधिवापतस्त्रीभिरुप्यचंद्रद्वयमन्यपात्र्यां । घर्मा । चचायुष उं पतंडुलात्घानाः
 कर्भार्थकृताः कपाले । व्रीहीनवूहेन कृते वनालेधिश्चित्तडाशंदधितप्रथे गः । सूर्यादिमंत्रेतिषो विष्णोतघानारत्तनान्ये चित्रे रक्षरूहः ॥
 घानास्तु तूष्णीमभिधार्य लाजान् मंत्रेण तूष्णीमितरद्धविश्व । श्रानंतइत्यत्र नुते द्वयोर्वा घाना सुनान्येषु भवादि रस्या मंत्रस्ये
 पास्तु श्रिताः पुनश्च तातां जनितारो मतीनां च घानाः । उद्वास्यतेथामिति ता विभक्ष्य घानार्थपिष्टान्यपि चाव्यमिश्रं ॥ तूष्णीं प्रतिष्ठाप्य
 ततो यवत्वात् लाजानथे द्वास्य भुवादि मंत्रात् । अस्मिदि मंत्रे पवणानि स्थमानुषाणि प्रतिवोनस्वेषु । लाजान्समोप्या द्रयइत्यनेन सं
 जानुषारत्तस्तुशपिशमी ॥ अद्रयोतेवरक्षश्चवर्षवृद्धाः प्रवृद्धचर्हिस्तेन रक्षसो भ्रागः प्रतिष्ठाप्य समंत्रकं । मंत्रेणोद्वास्यडा
 शंच प्रतिष्ठाप्य मंत्रकं । उद्वास्यदुहेतिततः पयस्याक्षिपे द्वयोर्वा जिनसेचनांतं ॥ श्रणे तु मंत्रस्य तथाप्तिरापो ग्रार्वण एवं सविता
 च देवः । प्रहीतिवाच्यं प्रतिपत्ति सद्योः स्थालीं गृहीत्वा पृथगेव यातु । आपोसु होमिग्नि हुतौ तथाग्निः प्रजापतिस्त्वेव दधिग्रहस्योत्ते

कर

तु

तूष्णीं

माज्यभोरप्ययमेव देवतामस्त्वदानीं कथांशुहुतौ प्रजापतिः। हुत्वा^ठ कंचिदुपहृत्य^{पु} केवमक्षः सदसीहचांशुः। प्रात्रश्चाचास्थय
 त्सेरे। श्रिंणे वीद्धवीवृष। मानेरनागसस्त्वा मास्कात्तद्रप्सोवाचस्यतिद्दृशांप्राणस्त्वथोपांशुहुतौ तथेद्रांतर्धामिकेनाभिषेवो द्विरादिताः।
 र्चांहात्वेत्यादिमंः। तिन गहाकृतिरिष्यतो उद्गातृतः परेणैव प्रवस्थातीं समाहरेत्। इंद्रे वेपुषो होमानाद्याद्वाराणां प्रजापतिः। स्वत
 द्वास्त्वस्य मंत्रस्वरथीणामंत्रइष्यते। प्राणद्यानादवश्रोत्रोत्सांगाद्युस्तेपसुस्तना। तेजसौ जसेव च सेविष्णोरिंद्रस्यकोसिसोमः। अध्वरो
 यज्ञइत्यस्मिन्ननुत्तर्ग्येताश्च देवताः। प्रसिद्धदेवताणां तु ग्रहाणां देवताश्च ताः। होतुर्व्रह्मण उद्गातुर्यष्टुः शास्तुश्चांसिनः। पोतुर्नेष्टु
 थाग्नीध्रश्च मसोभयनक्रमः। परमात्मा तत्स्विंद्रे देवशुक्रं च मं श्रिनि। सर्वत्रानुवषट्कारो देवो ग्निः स्विष्टकृन्मतः। एषेतरुद्रभा
 गैर्देवास्तु पतिश्च वेदां मित्रावरुणदेवः प्रशास्तु च मसोमतः। ब्राह्मणां च नश्चेंद्रः पोतुर्मरुतइत्यपि। अग्निश्च देवपत्यश्च त
 द्दानेष्टुरिहोदितः। अग्नीध्रो ग्निरेन्द्राश्च रक्षावाकस्य देवते। अर्घा इद्विदेवमक्षेडाच मसाश्च^{पु}। देवो होता भामित मध्वयुः रीत्वासे
 पत्नमानयेत्। अध्वर्युभ्यामथ स्पृष्टं पिबेद्धोतोपहृतौ। स्यातेपहृतौ पीत्वा सर्वसंपातमा^{पु} वेत्। गेद्रस्य वाय प्रक्षस्याद्वितीय
 नसमा मता। उत्तरग्रहयोर्मक्ष्यः संपाताश्च तथा भवेत्। उवाछात्राके प्रविष्टे च नेजनीः सादयेद्भस्म। इंद्रयो मरुतस्त्वष्टात्वग्निं
 द्रस्तुपचमः। स्यान्मित्रावरुणो षष्टे द्रविणादाश्च तृषथां अग्नि^{ना} वग्निगृहपा मध्वाद्याश्च र्त्तवः क्रमात्। होपोने श्रीत् व्रप्रहो
 पोने च हो इते क्रमात्। स्तोत्रेश्चैथवा मूढे होमः पथिकृतये। ऊमा ऊ व्याश्च काव्याश्च पितरः सवनत्रये। अग्निं नरो यज्ञ
 तनूः स्वयं स्त्रिंशद्रप्सोय दद्धर्चचतुष्टयं। देवांजनं सप्तजयो मनो धौ^{पु} ष्ट्यादयो व्याहृति मिश्च होमः। यऊ म्मिरा द्यै रभि मंत्र
 यौ

ति०

पं० अत्र अन्नमूत्रं तथे मीमते। अग्निर्वैश्वानरो देवः प्रशास्तः प्रसुसर्पतः ॥७॥ इति प्रातः सवनं ॥७॥ अथ माध्यंदिनं। उपा
 वहत्यनिग्रहाः सौम्येः शीघ्रं वशीत्वयुः प्राक् ^{हस्ता} अत्रावी वृक्षांतेस्या दिहामाद्रप्स इत्यपि। वनीयनिर्वापहविष्कृदंतेपशुं विशांस्या
 अपणतमत्रात्ततोवरक्षादिनिनीयलेपं प्राशित्रमार्गं तु पवित्रसर्गः। संभृत्यराजाभ्युपयादिमंत्रैः श्रेन्द्राय विश्वेपतिपंचहोता द्वोस्त्रे
 परिचा सांगेषु धैवींद्रविसे श्रुतौ। श्रुतोस्यात्माश्रुताः पुष्टिं प्रेन्द्रविश्वे श्रुतः शुभः। स्याद्वा ऋसुपणे स्थयथज्ञदेवो विष्णोत्वसोमः कल
 शोऽसोमः। इंद्रस्तु देवो दधिधर्मो मे भक्ष्यस्त्वसो भूमिषोडशीति। वनीयासादनं यज्ञोस्य यं योते भमेति च। इंद्रो मध्यंदिनं देवो होत्रा
 यागेषु पटस्वपि। गृहीत्वा प्रवरण्यं त्रिः पंचवादक्षिणावशात्। दक्षिणानां चतुष्प्रागं पंचविंशतिः इति। इत्यात्महविजादीनामर्कतुयु
 गपावकाशापत्युस्तुथेव इत्यादि हिरण्यं पूर्णपात्रकं। अग्नी द्वि होवाक्रुवत्मन्मनो ध्वप्रोहात् चक्षुषी होत् श्रोतुं प्रलिप्राजं प्रस्तोरुश्च क्षुरि
 त्यपि। घ्रावस्तुद्वाचमुन्नेतः प्राणं सुब्रह्मचक्षुतत्। प्रतिहश्चक्षुरित्येतत् रत्तमसेगा निवाससा। प्रयथाशक्ति दानेन स इत्यात्माग
 वाक्रयः। हिरण्यपाणि रध्वर्चुः रवतेनेनयेति च। पशुरात्रे यदानादि विषाण प्रासनांतं कं। ऋत्विङ् नमस्कृदंते तु विषाण प्रासनं भवे
 त्। वैश्वकर्म्मण होमाणां क्रमोयत्रैवलक्षते। यज्ञघोरा अनन्यास्तोये भक्षय नमः पितः। यज्ञादीनां त्रयाणां तु विश्वकर्म्मैव देवता। पर
 मात्मा द्वितीयस्य पितरुत्तमस्य तु। इंद्रो मसुत्वतीयस्य मसुत्वां देव इष्यते। मैत्रावरुणावत् भक्षः पुरस्ताच्चक्षुषोर्नीहि। विश्वे देवाश्च
 मसुत्वा इन्द्रश्च सवनाहुः ॥७॥ तत्तस्त्वतीयसवनमादित्यग्रहपूर्वकं। मंत्रत्रयेत्पयाम आदित्यग्रह इष्यते। होत् निग्रहास्थयने
 सोऽत्रैवाजीपहने कृते। सवनीयस्य निर्वाप इराभूत्यंतमंत्रतु। आशिरादिपवित्रं ते घ्रासत्रांबपति स्तिह। ये दे द्वे द्वेपरित्वात्मापु

ष्ट्योर्वीद्रविसोमच ॥ ऋतोस्यात्माऋताः पुष्टिपेद्रविश्वेऋतः लुपः वाक् जागवो देवसु दीतिरायुप पंचायुवे पंचसखास्तु ते श्रीशक
र्माः इत्यविष्णोत्व आग्नी घ्रा लंकृद् हतः । स्यातास्तु वेणुपृषदायस्येत्याह दयाभिघारणां अथ युरायेन तु मार्जनांते सोमः पवि
त्रं कलशो प्रियण । इन्द्रं रिद्राः वरुणो तथेन्द्रावृहस्पतिः स्यान्मरुतस्तथैव । त्वष्ट्रेन्द्रविष्णुच तथाग्निजातवेदाः क्रमास्तुश्च मसेषु
देवताः । तृपंतामित्या उग्राद्यवं जिनमतः परं । शेषभक्षं पुरोडाशं विनासेर्ध्वसादिताः । स्वकीयचमसानां सूपश्चात् प्रमावुप
क्षिपत् । प्राचीना वीतिनः सर्वे रवीयपिहृत्वदेशं पतिः सूर्यत इत्युक्तासेर्ध्वज्ञोपवीतिनः । प्राजापत्येन तिष्ठते स्वीये देशं सहोत्रकाः ।
तथामेव संमार्गो विश्वदेव वेदेदिडा । ग्रहादेः क्रशुचानु प्रभक्षणं वाभि मर्शनं । नाराशांसाः सर्वभक्षाः सौम्ये स्यात्यजिने तथा । दा
दृशोपलांच वर्जयित्वा रूपश्चिभ । प्राग्नीमेव पुरस्तात्तु पवित्रा कृहसंमृशि । यज्ञयोगं विने वस्या ध्रुवो स्याद्रिभुवस्ततः । अंतरा
यूपमग्निर्चंद क्षिणाति हेरे लुचौ । पंचडाता वदनात्सोड्वै प्रत्यभिधारणं । उददुः तीत्यहोमांते यथे तं प्रतिगच्छति । बृत्रहेत्यनुमं
त्रेच घृते दधिरसितिच । पालीवतस्या भक्षंते पूतपृश विलुड्यते । अग्निर्वैश्वानरो देवो मरुत च समाहुंते । आग्नी घ्रादग्निमाह
त्यहोत्री छउपयज्यजिः । उत्कर्षपक्षे प्रथमं तु वाजिन प्रचार भक्षावथ हाये जिनं । पवित्रसंमार्ग इहापि विद्यते संकृ मदेशादग्निग
म्यहृयते । सुरव्याद्वितीयेषु तृतीययादिषु सदीक्षितेषु पृषव प्रयाजिनं । उन्नेत उन्नीतरि वी क्षितं त्विजामवेक्षणंते कलशात् प्रग
द्यतत् । गात्रेण वेदेः परतस्तु भक्ष आष्व विश्वादि सदीक्षितानां । स्यान्मिंद्योरेक तरात्रमिंदा ती ह्यी क्रियांते समुदक्षमेति । सो
मत्वेष्ट्यहृश्च जाध्वनिडासं । पतिवेदा । सिस्त्वग्नेदादियथे त वित्तमखिलं पंचध्रुवाप्या घनं । घातृ प्रजापति स्त्वष्टृ विष्णवः प्रथ

६

माहुतौ । इन्द्रत्वाष्टाग्निर्विश्वेभिर्त्कमाक्षेपंपशुक्तवत् । घातारातिरभिस्त्रिबेषयुगलीमहाकृपालोन्मुचिःशूलोद्वासनविष्यतिक्रममु
 र्वेचाग्रेब्रंगोमहूपानमःस्वतुभ्यश्चनयज्ञवृष्टीप्रेषस्तथोब्राह्मणतर्पणार्थः । अग्नीतरादीदमथप्रशास्तंब्रह्मावनिःक्रामतिवसातो
 क्तौ । अथाप्रवर्जसदसोयप्रेतंततोभिनेद्रेणसवाक्तशेषः । याजादिनेधंत्वथवेदेषोपथादितप्यस्वनिनीप्यलेपं । अग्निच्यैप्रणी
 तम्वकरत्वापुनक्तिपाशित्रपत्राणिचवर्जनानि । स्तद्धास्तुवाद्याहवपत्तिवर्जनप्रोक्षणीनामभिपूर्तिरिष्टाउदकत्कपोदह्यनिनीयस
 वाततश्शतेत्यादिनचाद्दिर्घ । चतुर्गृहीतानिचजामदग्नेर्यदानुयाजौप्रथमाद्गणोद्भौ । तथाद्वितीयाउपमृत्युआदित्यजन्यवित्रेइव
 मादिकुर्यात् । अलंकृतिनेककपालधर्मा माद्यंतुत्तूष्णीमिहनामिमृष्टिः । उखेदनादित्रयमायुतादेत्यस्मिंश्चपाकोहुयाचतस्मि
 न् । पत्न्यासहोतुंनिधनेदानंतेसूर्येभुनजिमद्वयमृद्यतेव । अभिष्टितःस्यान्नुसपत्तिकानांक्षिप्त्वाहृणंशौक्मथा मनोसि । आप्या
 य्यचाग्नीदयउक्तआपासंमार्जनंस्केनविधीयतेयं । आपोथ^{युक्तं}जलिमंत्रत्रयमिष्यतेच । अग्नेरनीकंघृतमुच्चरण्यत्स्वाहाय
 वात्रश्राथततोवृहष्ठाः । भस्वादिकुर्यात्प्रवरस्येनस्तस्याद्यजेप्रयाजांचतुरो नवहि । तृतीयमिष्टोपमृतंसमस्तमानीयतेच
 ननुयाजपक्षे । इष्ट्यायभागोवरुणंदशादीइगुणाहतेग्रीवरुणोयजेतां । गुणस्वकेचिन्हमदग्नितांविदार्थतेस्विष्टकृतोवदा
 नं । नारिष्टतःस्विष्टकृति क्रवाद्यंसमाप्यतेन्यत्रचखंडतंत्रे । विवृतइत्यादिचमेखलांतंकृष्णाजिनंवस्त्रमितिप्रविध्येत् । वि
 मुक्तपुलीस्वयमेवदोत्रुंतद्वस्त्रजालेअपिसाप्रविध्येत् । स्वानंसुमित्राअपिशुद्धयोस्यान्मंत्रत्रयांतेजलिसेचनंचउपशि
 तिःप्रलसनेतयोस्यादपामसोमादिसपत्रिकानां । देवंगमालंस्तरतेततश्चव्रतप्रवेशानहनंचपश्याः । सुख्योधिरेवाद्यमु

शुभं

उलोकाभातिमंत्रममिष्यतेच

जांतु याम्यां पथ्योत्तमैश्चामिह लुत्थमन्यत्र शारवात्रिमंत्रावृतमिष्टमत्रपरिस्तरापर्युलपास्तरादि। आलिप्य च मावपनीय
वश्यां चरिस्तृणीतादिनिस्तुसकाले। धात्रेपुराडोत्राचस्सस्तयेव प्रयुद्यनिर्वापमुखप्रयोगः। विमद्यपिष्टोपहनेषु देहोष्णवा
द्विवात्पृथुसतंडुलानि। अतंडुलेषूपहतप्रसेके विमद्यचेदं हृदि लौकिकं सु। अनानीपकर्मादिनिनीयलेपं प्रेषस्तनिध्वोग्रहणं
ध्रुवायाः। अर्थापइत्यादिदत्तकृष्णावर्जविष्णोरयंसन्नहनं वितत्यासुर्योनि कृत्तिविधृतीरत्तरश्च ध्रुवासिचैतावथविष्कृत्यः स्त
। उक्तलापयस्यामिमं व्यस्ते मंत्रेण शिष्टान्यमिवायं दोहं। क्षिप्रत्वाद्द्वयोर्वाजिनसेचनांतं मुद्दास्य धात्रादिततः प्रियेणामंत्रे
णैव संपंच होत्रादि मृत्स्यसंवाण्यथपंच होता। इष्टापद्यस्यामथवापशौचे द्यागः परेषामपि मार्जनाते। ग्रंथी त्विसृष्ट्यत्नलं सु
दस्ये उपोषणं विश्वयदाकृत्यं नः। जपूत्वाति मोक्षातिहयज्ञवृष्टीत्वारोपयेषाजिहितं त्वरण्योः। सर्वाजनस्त्रानरणीषत्रोषात् प्राग्वंशके
ये कलभ्रमं वंति। सहाग्निमिस्त्वधावसानमिष्टं निर्मथनं चापि विहृत्य वन्हि। पूर्णाहुतिः स्यात्समायमग्निहोत्रं ततः स्यात्समेये द्वि
तीयं। आधानकं स्याद्यदि सोमपूर्वमारभ्यतेत्र प्रथमाग्निहोत्रं। होमग्निहोत्रस्य लुकात् एव निर्मथ्य होमोत्तरजस्तपक्षे। शारवाव्रतं
प्रस्तर- - - दिने धमयेदं प्रशाता चथकुंभिलेपः। शारवातिघ्निर्वत्सपृथ क्रियाचपरिस्तेदकर्मण आदिमंत्रो। स्युप्राष्ट्यणीपंचपु
रःस्तु गाद्याग्रयो क्रेडक देहपात्र। कृत्वापवित्रयजमानवाचंसर्वघ्नक ल्पेक्षण देहकृत्यं। येण त्विदग्निं द्वियममाग्नेति चपंच
होता। पूर्णाहुतीरात्रिमती स्यवत्स्या पूर्णाहुतीराहवनीयाव। एकांतिव्याहतिमिश्चहुत्वा। ततश्च पूर्णाहुतिहोम इष्टः। लौक्यदंघ्नोत्र
यनंचहेयं प्रेषस्मिध्वोग्रहणं ध्रुवायो॥ छ॥ इत्यग्निष्टोमकारिका॥ छ॥ शुभमस्तु॥

मथत प्रति शोचिता पाद्य कृष्णा पत्नी ११-५२